

Čudež na gori Monte Meletti

»Gledam fotografije, razglednice in beležke, ki mi jih je zapustil, rekoč, naj pazim nanje,« pripoveduje **France Stele iz Komende**, svobodni ustvarjalec v kulturi, pisec, fotograf, o zapuščini svojega starega očeta Andreja Dobnikarja (1887), avstro-ogrskega vojaka na soški fronti.

Med najzanimivejšimi predmeti je *Woščilo* za god neki Ivani, ki ga je Andrej Dobnikar napisal iz strelskega jarka, ter v njem v slogu sodobne poezije, kot trdi njegov vnuk, opisal dramatično dogajanje na fronti: *W strelnem jarku sedim in za pozor držim. Kjer delamo, kamne špengamo in strelamo. Pozemli rijemo, dase lahko pred Sovražnikom skrivamo.*

Pomemben del zbirke so tudi tri prelučnjane razglednice in molitvenik Krščanski vojak (iz 1916), ki so Andreju Dobnikarju med bitko rešili življenje. »V spominu mi ostajajo besede, da so ga zadeli na *Monta Maleta* (tako je izgovarjal). Tedaj se je zgodilo nekaj, kar je po zakonih fizične stvarnosti neverjetno. Če bi ga krogla zgrešila ali samo oplazila, bi ne bilo nič posebnega, toda namenjena je bila naravnost v srce, prebila je zunanji del žepa, preluknjala tri razglednice in se ustavila na platnici molitvenika Krščanski vojak. Druga krogla, ali del granate, ga je zadela v stegno in zaradi te je dobil status vojnega invalida. Ko je leta 1971 umrl, mi je bilo 16 let in danes obžalujem, da ga nisem kaj več vprašal, kako se je to zgodilo.«

Tri prestreljene razglednice in molitvenik, na katerega platnicah se je ustavila krogla, namenjena v srce vojaka Andreja.

podnapis ????

Fotografska dediščina Petra Nagliča

Odlično ohranjeno fotografsko zapuščino svojega deda, fotografa, ščetarskega mojstra in podjetnika Petra Nagliča, je diplomirani elektroinženir **Matjaž Šporar iz Šmarce pri Kamniku** odkril že v zrelih letih na podstrešju dedove hiše. »Vedno bolj sem se začel zavedati vrednosti njegove bogate zbirke in spoznanja, da je ded s svojim ustvarjanjem ostal na pol poti. Začutil sem, da moram njegovo delo nadaljevati: s predstavitvijo njegovega fotografskega opusa in njegove ustvarjalne moči.« Peter Naglič je med prvo svetovno vojno služboval v Karantenski postaji na ljubljanskem gradu, saj so ga zdravstvene težave obvarovale pred odhodom na fronto. Z obvladovanjem fotografskih spretnosti je ustvaril zgodbo o vojaškem utripu bivanja v zaledju front. Njegova medvojna zapuščina vsebuje zanimive dokumentarne in estetsko opazne fotografije. Kljub temu da ni neposredno okusil krutosti bojišča, ga je ob pogledu na ranjence in ujetnike, zlomljene od vojnih strahot, razjedalo vprašanje o smislu vojne in v svojih dnevnikih zapiše, da mu je odnos z Bogom olajšal mučni vsakdan.

Stari ata – ordonanc na soški fronti

Upokojeni elektrotehnik **Egidij Merčun z Duplice pri Kamniku** ima svojo zbirko o prvi svetovni vojni doma v kleti. Prostor počasi postaja premajhen. Pogled nanj pa je za obiskovalce silno zanimiv. Kjer je le mogoče, so nameščene police, na njih pa tesno in do vrha naložene zanimivosti iz obdobja velike vojne: različno orožje, osebna oprema vojaka na fronti, osnovni jedilni pribor, h kateremu seveda sodita tudi menažka in kakšna čutara. Ob steno so naslonjene smuči in palice, na tleh ob njih čevlji. Poleg tega je Egidij Merčun član Dreizehen-Dreizehen 1313 Bovec – društva za preučevanje in ohranjanje zapuščine prve svetovne vojne; tako ima doma tudi dve uniformi drugega gorskega strelskega polka, sešiti po izvirnikih, v katerih nastopa na različnih spominskih prireditvah.

Nad zbiranjem predmetov iz prve vojne se je Egidij Merčun navdušil, ko je na planinarjenju po Julijskih Alpah leta 1963 našel prve naboje, ob ogledovanju frontne linije ob Soči pa še velik del svoje zbirke. »Nekaj predmetov sem odkril na Viču, na podstrehi hiše svojega starega ata Franca Merčuna, ki se je boril na soški fronti na Krasu,« pripoveduje. »Bil je ordonanc – kurir pri nekem višjem oficirju, prenašal je povelja, obvestila in vojaško pošto med komandami.«

Merčunovi, ded France Merčun prvi levo v drugi vrsti

podnapis ????

Ljubezen Maistrovega borca in bolničarke v kamniškem lazaretu

Ded Kamničanke, upokojene učiteljice likovnega pouka **Zvonke Šenica**, Anton Šenica (1897), je kot sedemnajstletnik vstopil v avstro-ogrsko vojsko in se do razpada monarhije leta 1918 boril na vzhodni fronti. Po končani vojni se je kot Maistrov borec pridružil Ljubljanskemu pešpolku. Boril se je v Podrožci na Koroškem. Maja je bil v bližini kolodvora v Podrožci ranjen in poslali so ga v bolnišnico, lazaret v kamniški smodnišnici. Tam sta se spoznala in zaljubila z Zvonkino babico Frančiško Goltse (1898), ki je bila v lazaretu že od leta 1915 bolničarka. V lazaretu je ostala tudi po razpadu Avstro-Ogrske in pomagala pri okrevanju Maistrovih borcev. Anton Šenica je v bolnišnici ostal dva meseca, nato je skupaj s soborci, Maistrovimi vojaki odšel v Prekmurje, kjer je do leta 1920 sodeloval v bojih v Rakičanu, Hodošu in Murški Soboti. Ko se je vrnil domov, se je v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev izšolal za žandarja in se poročil s Frančiško Goltse. Na začetku leta 1930 sta postala oskrbnika kraljevega dvora v Ribčevem Lazu v Bohinju in skrbela za kraljevo družino Karađorđevićev. Anton Šenica je prejel med drugim več častnih odlikovanj, odlikovanj za zasluge Kraljevine SHS itd.

»Svojega deda nisem poznala, saj je umrl pred mojim rojstvom. S sestro Slavko sva odraščali ob babici Fani, ki je svojo ljubezen, spomine, pisma, fotografije, predmete o njenem življenju v času vojnih grozot in svetlejših dni po njej hranila do konca svojega življenja. Izročila mi jih je v čuvanje in tako je nastala moja dragocena zbirka.«

Moj muzej o soški fronti

Upokojeni častnik Slovenske vojske **Miroslav Potočnik iz Kamnika** že več kot 25 let proučuje vojaško zgodovino Slovencev. V domači garaži je uredil muzej o soški fronti, kar je na Kamniškem in na Gorenjskem redkost, in je od leta 2005 edini odprt tudi za javnost. Potočnik je vesel vsakega obiskovalca. Ne predstavi mu le svoje zanimive in za zasebnika velike zbirke orožja, osebnih predmetov vojakov, starih zemljevidov z oznakami nasprotnikovih položajev na bojiščih, ampak ponosno doda še svoje teoretično znanje. Muzej je nastal bolj po naključju. Ko sta s sinom pred desetletji hodila po Julijskih Alpah, sta naletela na številne predmete in ostanke na nekdanjih soških bojiščih od Rombona, Javorščka, Tolmina, Sabotina, Plav, Sv. Gore, Kuka, Prižnice, Kalvarije, Sv. Danijela, Banjšic, Oslavja, Sv. Mihaela, Doberdoba pa vse do Fajtjega hriba ter Pečinke na Krasu.

»Razstavljeni vojaški predmeti v mojem muzeju predstavljajo neprecenljivo vrednost in pomen za ves slovenski narod. To so zadnji originalni predmeti v spomin in opomin, ki so še ostali na naših tleh po stotih letih velike morije, poleg številnih znanih zbirk o soški fronti na Primorskem seveda.«

Granate in bombe s soške fronte.

Visoka odlikovanja avstro-ogrskega generala

Od navdušenja nad vojaško zgodovino do Vojnega muzeja Triglav

Puškar Jernej Brajer iz Kamnika se je za vojaško zgodovino navdušil že v osnovni šoli pri urah zgodovine učiteljice Majde Šteblaj. Začel je zbirati predmete in dokumente iz obdobja obeh svetovnih vojn. Njegova zbirka je z leti rasla, področje njegovega zanimanja pa se je prepletlo tudi z njegovim poklicnim delom, izdelovanjem ročnega strelnega orožja. Zasnoval je zbirko ročnega strelnega orožja, ki se je uporabljalo v vojnah na slovenskih tleh.

»Drobec predmetov, ki jih tokrat želim predstaviti, so puške, osnovno orožje pehotnega vojaka in nekaj vojaških predmetov iz tega burnega časa. Poleg tega pa še bojno uniformo kapetana prvega razreda v Kraljevini SHS.« Jernej Brajer je predsednik kulturno-zgodovinskega društva Triglav, ustanovljenega leta 2007. V njem sodeluje več zbiralcev, ki so leta 2016 skupaj zasnovali Vojni muzej Triglav s stalno zbirko; ta vsebuje ostaline vojaške tehnike, orožja, uniform in dokumentov od obdobja Maistrovih borcev pa do osamosvojitve. Predmeti na tej razstavi so del stalne zbirke v vojnem muzeju, ki ga za obiskovalce odprejo po vnaprejšnjem dogovoru.

Oj, ta soldaški boben

Prva vojna iz zasebnih zbirk na Kamniškem

Prva vojna iz zasebnih zbirk na Kamniškem

Oj, ta soldaški boben

Leta 1914 pravzaprav nihče ni verjel, da se bo prva svetovna vojna zares začela, ko se je, pa so bili vsi prepričani, da bo to le lokalni konflikt, ki se bo končal v nekaj mesecih. Od tod optimistično objubljanje vojakov ob odhodu na fronto julija 1914, da bodo za božič že doma. Britanski zgodovinar avstralskega rodu Christopher Clark s pomenljivim naslovom svoje obsežne knjige o veliki vojni Mesečniki (izšla 2014) opozarja, da so vodje držav v vojno vstopali kot tisti, ki jih nosi luna in se ne zavedajo svojih dejanj in resničnega sveta. Tako so svoje države in ljudi zapletli v strašno vojno, ki je zahtevala 20 milijonov človeških življenj. V letu 2018 se bo ob stoletnici konca prve svetovne vojne na štiriletno obdobje groze in strahu ozrl ves svet, tudi Slovenci. Čeprav je slovenska uradna zgodovina veliko vojno za dolgo odrinila v pozabo, med ljudstvom spomin nanjo ni nikoli zbledel. Ohranjala se je v pripovedih dedov svojim vnukom, ljudskih pesmih, pismih s fronte domačim, pismih fantov svojim dekletom, v fotografijah; prav tako pa v ostankih orožja, ki so jih domačini in tuji še skoraj sto let po koncu vojne pobirali po Slovincem najbližji soški fronti.

O vsem tem zgovorno pričajo tudi ti zasebni zbiralci in njihove zbirke s Kamniškega; nekatere med njimi so odprte za javnost, nekatere pa si lahko ob tej priložnosti ogledate na razstavi, poimenovani z naslovom znane ljudske pesmi o veliki vojni.